

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ**

Спеціальність: **С4 «Психологія»**

Освітньо-професійна програма: **Клінічна психологія**

Код компонента в освітній програмі: **ОК 16**

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

Форма здобуття освіти: **очна**

Рік навчання: **2**

Семестр(и): **III (осінній)**

Тип освітнього компонента: **обов'язковий**

Навчальний рік: **2025-2026**

Обсяг: **4 кредити ECTS (120 год.)**

Навчальні заняття: **лекції, консультації**

Підсумковий контроль: **диф. залік**

Пререквізити: **загальна психологія,
психологія особистості.**

Кафедра/підрозділ: **кафедра української мови, психології та педагогіки**, пр. Науки, 4, корпус А, 5 поверх

Керівник освітнього компонента: Чернова Валерія Костянтинівна

email: vk.chernova@knmu.edu.ua

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):

<https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=5872>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Курс «Вікова психологія» спрямований на формування у здобувачів знань про закономірності психічного розвитку індивіда протягом онтогенезу, а також на розвиток практичних умінь дослідження вікових особливостей психіки людини. Він поєднує теоретичні положення психології розвитку з практичними методами діагностики та корекції, забезпечує розуміння специфіки психічних процесів на різних етапах життя, сприяє розвитку професійної компетентності у роботі з людьми різного віку та формує вміння враховувати вікові нормативи у практичній діяльності психолога.

МЕТА КУРСУ: здобувачі навчатися аналізувати зміст і закономірності психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, оволодіють знаннями про періодизацію розвитку, специфіку вікових криз, механізми формування провідної діяльності, а також зможуть застосовувати методи дослідження та інтерпретації вікових особливостей у професійній діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- знати основні категорії та концепції вікової психології, її зв'язки з іншими дисциплінами;
- розуміти чинники й механізми психічного розвитку, закономірності та специфіку вікових криз і новоутворень;
- володіти знаннями щодо періодизації розвитку психіки та провідних видів діяльності на різних етапах життя;
- уміти застосовувати методи дослідження вікових особливостей психіки (спостереження, експеримент, бесіда, тестування тощо) та інтерпретувати отримані результати;
- використовувати набуті знання у практичній діяльності: психодіагностиці, консультуванні, профілактиці й корекційній роботі;
- розвивати навички міжособистісної взаємодії, роботи в команді, критичного мислення та застосування психологічних знань у реальних життєвих і професійних ситуаціях.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**Перелік тем лекцій (24 год.):**

1. Вікова психологія як наука. Історія розвитку вікової психології.
2. Фактори і закономірності психічного розвитку.
3. Періодизація вікового розвитку.

4. Перинатальний період розвитку.
5. Психологія дитини немовлячого віку.
6. Психологічна характеристика дитини раннього віку.
7. Психологія дошкільного дитинства.
8. Психологічні особливості молодшого школяра.
9. Психологія особистості підлітка.
10. Психологія ранньої юності.
11. Психологія ранньої дорослості.
12. Психологія зрілого дорослого віку.
13. Психологія старості.

Перелік тем практичних занять (36 год.):

1. Вікова психологія як галузь дослідження, аналіз предмета, методів і сучасних напрямів.
2. Практичне вивчення чинників психічного розвитку, включаючи біологічні, соціальні та індивідуальні детермінанти.
3. Методи визначення вікових криз та аналіз різних підходів до періодизації психічного розвитку.
4. Психологічні особливості перинатального періоду та значення ранньої взаємодії матері й дитини.
5. Практичні аспекти вивчення психічного розвитку немовляти через аналіз поведінкових реакцій, спілкування та сенсомоторного розвитку.
6. Особливості раннього віку у контексті розвитку предметної діяльності та становлення мовлення.
7. Дошкільне дитинство як етап розвитку гри, формування уяви та соціальної взаємодії.
8. Молодший шкільний вік у вимірі психологічної готовності до навчання та розвитку пізнавальної діяльності.
9. Підлітковий вік як період змін у сфері самосвідомості та перебудови міжособистісних стосунків.
10. Рання юність у контексті професійного самовизначення та формування ідентичності.
11. Рання дорослість як етап розв'язання психологічних задач віку, формування близьких стосунків і соціальної відповідальності.
12. Зрілий дорослий вік у контексті кризи середини життя та акмеологічних уявлень про зрілість.
13. Пізня дорослість і старість у вимірі психологічних особливостей старіння, адаптаційних можливостей та підтримки якості життя.

Перелік тем самостійної роботи студента (60 год.)

1. Вікова психологія як наука. Історія розвитку вікової психології.
2. Фактори і закономірності психічного розвитку.
3. Періодизація вікового розвитку.
4. Перинатальний період розвитку. Психологія дитини немовлячого віку.
5. Психологічна характеристика дитини раннього віку.
6. Психологія дошкільного дитинства.
7. Психологічні особливості молодшого школяра.
8. Психологія особистості підлітка.
9. Психологія ранньої юності. Психологія ранньої дорослості. Психологія зрілого дорослого віку.
10. Психологія старості.

СРС спрямована на поглиблення та закріплення знань із вікової психології, отриманих у процесі аудиторного навчання, та формує здатність застосовувати їх у професійній діяльності психолога. Вона допомагає розвивати навички аналізу особливостей психічного розвитку

людини на різних етапах онтогенезу, опрацювання емпіричних матеріалів і формулювання висновків, а також сприяє підготовці до практичної роботи з дітьми, підлітками та дорослими з урахуванням їхніх вікових характеристик.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекцію, спостереження, інструктаж, аналіз і самоаналіз навчальної та професійної діяльності, моделювання ситуацій, що відображають особливості вікового розвитку, розв'язання кейсів, підготовку та публічний виступ, опрацювання та представлення результатів психодіагностичних методик, використаних для дослідження вікових особливостей психіки.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (<https://knmu.edu.ua/documents/normatyvni-dokumenty-navchalnogo-proczesu/>). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються до 24 год. Оцінки виставляються у електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

В кінці семестру середня оцінка за семестр конвертується у багатобальну оцінку (70 – 120 балів) відповідно до таблиці 1 Інструкції з оцінювання (див. вище). Середнє арифметичне ПНД становить загальну навчальну діяльність (ЗНД).

Індивідуальні завдання (ІЗ) не передбачені.

Підсумковий контроль. Умовою допуску до іспиту є набрання 70 балів ЗНД. Оцінка за ДЗ становить від 50 до 80 балів.

Оцінка з дисципліни (ОД). $ОД = ЗНД + ДЗ$.

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізнення більше ніж на 5 хвилин ви можете бути не допущені до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА**Базова**

1. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. Київ: Видавництво "Рідна мова". 2021
2. Павелків Р.В. Вікова психологія: Підручник. Київ: Видавництво "Кондор". 2022
3. Вікова психологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавництво "TextBook". 2023.

Допоміжна

1. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. – Київ: Кондор, 2011. – 470 с.
2. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ, 2017. – 548 с.
3. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. – 368 с.
4. Заброцький М. М. Вікова психологія: навчальний посібник. – Київ, 1998. – 92 с.
5. Кацавець Р. Вікова психологія: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 180 с
6. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 418 с
7. Чернова В. К. Психологічна підтримка як інструмент адаптації до життєвих трансформацій у осіб похилого віку. VII Міжнародної науково-практичної конференції «Психологічні координати розвитку особистості : реалії і перспективи» (21-22 травня 2025 р., м.Полтава). Полтава, 2025. С. 194-197.
8. Чернова В. К. Психологічна адаптація студентів-першокурсників у медичних закладах вищої освіти. Міжнародна конференція «Актуальні питання педагогіки вищої медичної освіти». 21 березня 2025, Харків, 2025. С. 215-217.
9. Чернова В.К., Мишко Н.М. Інноваційні освітні технології як потужний засіб профілактики девіантної поведінки дітей та підлітків. Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). № 7(47) 2025. С. 1290-1304.

Зав. кафедри української мови,
психології та педагогіки

Людмила ФОМІНА